2023-08-18

Rekommendationer – Inställningar för laptoptangentbord för elev med blindhet

Dessa rekommendationer är framtagna av Specialpedagogiska skolmyndigheten Resurscenter syn, i samråd med syncentraler runt om i landet. Arbetet gjordes under vårterminen 2023.

Ställ in tangentbordslayout

För att Jaws kortkommandon ska fungera med elevens tangentbord så måste tangentbordsinställningen i Jaws vara rätt. Val av tangentbordslayout görs i Jawsmenyn som heter ”Inställningar”. Där väljer du ”Grundinställningar” och sedan ”Använd tangentbordslayout”. Standardinställningen är desktoplayout. Om eleven skriver på ett litet laptoptangentbord så behöver tangentbordsinställningen i Jaws ändras till laptoplayout. Om eleven däremot skriver på ett fullstort laptoptangentbord eller ett externt tangentbord ska inställningen vara desktoplayout.

Fn och Fn-lock

En viktig sak att känna till när eleven skriver på laptoptangentbord, oavsett om det är ett litet eller ett fullstort, är att funktionstangenterna (F1-F12) har dubbla funktioner. På ett externt tangentbord av standardtyp behöver man inte tänka på detta eftersom funktionstangenterna alltid är just funktionstangenter. För att elevens kortkommandon ska fungera behöver man låsa funktionstangenterna i rätt läge. På vissa datormodeller är funktionstangenten i rätt fokus redan från början. Om inte, så justeras detta på laptoptangentbordet med en Fn-tangent och (ibland) en Fn lock-tangent.

Genom att aktivera Fn lock låser man funktionstangenterna så att de fungerar som vanliga funktionstangenter vilket är det läge som eleverna ska ha vid användning av JAWS. Fn lock-tangenten har ibland ett hänglås som symbol eller så står det Fn lock på den. För att låsa funktionstangenterna håller man ner Fn-tangenten och trycker samtidigt på Fn lock. Detta kan behöva göras varje gång du startar datorn.

Hittar ni inte Fn lock-tangenten, eller tycker det är besvärligt att koppla på Fn lock varje gång ni startar datorn, så får ni ta hjälp av IT-ansvarig på skolan för att ändra tangentläge i BIOS-inställningarna.

2023-08-18

Inaktivera pekplattan

För en elev med blindhet kan pekplattan ställa till bekymmer eftersom det är lätt att komma åt den av misstag med oönskade resultat som följd. Som exempel kan markören flyttas och musklick kan genereras utan att eleven är medveten om det. Pekplattan bör därför inaktiveras på elevens dator.

Hur man inaktiverar pekplattan kan se lite olika ut beroende på datormodell och operativsystem. På en del datorer kan man direkt från tangentbordet slå av och på pekplattan. Vissa datorer har en knapp för detta, oftast en av funktionstangenterna, där man ihop med Fn-knappen styr pekplattans aktivering.

På andra datorer kan man genom att dubbelklicka snabbt med ett finger i övre vänstra hörnet av pekplattan uppnå samma effekt, det vill säga slå av eller på pekplattan. Ofta får man då en indikation i form av en gul lampa och ett ljud att plattan är avstängd. För att aktivera igen är det bara att dubbelklicka en gång till.

Saknar datorn denna möjlighet att inaktivera från tangentbordet eller direkt på pekplattan, får man gå in i datorns inställningar:

Tryck på windowstangenten eller tryck med muspekaren på windowsflaggan eller förstoringsglaset nere på skärmens vänstra hörn. Skriv sedan ”pekplatta” och välj ett av förslagen som kommer upp som innehåller ordet ”pekplatta”, för att komma till inställningarna av den. Välj där att stänga av pekplattan.

Om möjligheten finns att även bocka av alternativet ”Låt pekplattan vara på när en mus ansluts” är det bra göra. Annars aktiveras pekplattan när en mus är ansluten.

Vi rekommenderar också att resurspedagogen har en egen mus att koppla in i elevens dator vid behov. Då behöver inte inställningarna för pekplattan ändras.

Sammanfattning

Tänk på att:

- ställa in rätt tangentbordslayout i Jaws – desktoplayout för externt tangentbord och fullstort laptoptangentbord, och laptoplayout för litet laptoptangentbord.
- låsa F-tangenterna med Fn lock om de inte fungerar som funktionstangenter från början.
- inaktivera pekplattan och koppla in extern mus då mus behövs.